

ИНФОРМАЦИЯ

ЕВРОПЕЙСКО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ЗА ЗАЩИТА И ХУМАННО ОТНОШЕНИЕ КЪМ ЖИВОТНИТЕ

Законодателството за защита и хуманно отношение в Европа се разработва основно от три наднационални организации:

1. Европейския съюз (ЕС) с 28 държави членки – законодателни актове - Директиви, Регламенти и Решения,
2. Съвета на Европа¹ със седалище в Страсбург – Международни конвенции за защита на животните² и
3. Международната организация за здравеопазване на животните (OIE) със седалище в Париж и с над 170 членуващи държави – разработва стандарти за защита на животните³, които са включени в Кодекса за сухоземни животни⁴ и в Кодекса за водни животни⁵.

КОНВЕНЦИИТЕ НА СЪВЕТА НА ЕВРОПА, КОИТО БЪЛГАРИЯ РАТИФИЦИРА ПРЕЗ 2004 г.

Европейската конвенция за защита на животните, отглеждани за селскостопански цели (ETS № 87), открита за подписване в Страсбург, 10.Ш.1976 г. Ратифицирана със закон на НС от 15.04.2004 г.; ДВ бр. 34/2004 г. В сила за България от **21.01.2005 г.** (*Протоколът от 1992 г. за изменение на европейската конвенция за защита на животните, отглеждани за селскостопански цели (ETS №145, Страсбург, 6.Ш.1992 г.,*);

Конвенцията се прилага за животните размножавани и отглеждани за производство на храна, вълна, кожа или козина, или за други селскостопански цели, включително животни получени от генетична модификация или нова генетична комбинация. Целта на Конвенцията е да защити селскостопанските животни от всяко излишно страдание или нараняване, причинено от начина на настаняването им, даваната храна или грижата, която получават. С оглед да постигнат тези изисквания, държавите, които са подписали Конвенцията, следва да се приведат в съответствие с определени правила относно помещенията за настаняване на животни (площ и оборудване), фураж, здравеопазване

¹ Съветът на Европа (СЕ) - <http://www.coe.int/en/> - е политическа международна организация на страните от Европа (т.нар. „Голяма Европа“ – 47 страни членки, за разлика от 28 страни членки на Европейския съюз), която работи за целите на европейската интеграция.

https://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D1%8A%D0%B2%D0%B5%D1%82_%D0%BD%D0%B0_%D0%95%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B0

² http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/biological_safety_and_use_of_animals/default.asp
<http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list>

³ <http://www.oie.int/en/animal-welfare/animal-welfare-at-a-glance/>

⁴ <http://www.oie.int/en/international-standard-setting/terrestrial-code/access-online/>

⁵ <http://www.oie.int/en/international-standard-setting/aquatic-code/access-online/>

на животните и организация на инспекциите на техническите инсталации в модерните системи за интензивно отглеждане на животни.

Към Конвенцията ETS № 87 има разработени редица т.нар. **Препоръки**, които имат характера на подзаконов нормативни актове към Конвенцията и техните изисквания имат задължителен характер – държавите, ратифицирали Конвенцията, следва да ги въведат в националните си законодателства.

Препоръки са разработени за:

- ▶ [Риба във ферми \(влизат в сила От 5 Юни 2006\)](#)
- ▶ [Свине \(влизат в сила от 2 юни 2005\)](#)
- ▶ [Пуйки \(приети юни 2001\)](#)
- ▶ [Животни с ценна козина \(приети 22 юни 1999\)](#)
- ▶ [Мускусни патици и хибриди от мускусни и домашни патици \(приети 22 юни 1999\)](#)
- ▶ [Домашни Гъски \(приети 22 Юни 1999\)](#)
- ▶ [Домашни Патици \(приети 22 Юни 1999\)](#)
- ▶ [Щрауси \(приети 22 април 1997\)](#)
- ▶ [Домашни Кокошки \(Gallus Gallus\) \(приети 28 Ноември 1995\)](#)
- ▶ [Апендикс С към Препоръки относно Говедата: специални изисквания за Телета \(приети 8 юни 1993\)](#)
- ▶ [Кози \(приети 6 ноември 1992\)](#)
- ▶ [Овце \(приети 6 ноември 1992\)](#)
- ▶ [Говеда \(приети 21 октомври 1988\)](#)

Европейска конвенция за защита на животните при умъртвяване чрез клане (ETS № 102) открита за подписване в Страсбург, 10.V.1979. Ратифицирана със закон на НС от 15.04.2004 г.; ДВ бр. 34/2004г. В сила за България от **21.01.2005 г.**

Европейска Конвенция на Съвета на Европа за защита на животните по време на международен транспорт /ревизирана/ (ETS № 193), открита за подписване в Кишинев, 6.XI.2003) Ратифицирана със закон на НС от 7 декември 2005г.; ДВ бр..102/2005 г. В сила за България от **3.08.2006 г.**

Европейска конвенция за защита на гръбначните животни, използвани за експериментални и други научни цели (ETS № 123), открита за подписване в Страсбург, 18.III.1986 г.) Ратифицирана със закон на НС от 15.04.2004г.; ДВ бр. 34/2004 г. В сила за България от **01.02.2005 г.**

Протокол за изменение на европейската конвенция за защита на гръбначните животни, използвани за експериментални и други научни цели (ETS №170), открит за подписване в Страсбург, 22.VI.1998г.), Ратифицирана със закон на НС от 15.04.2004г.; ДВ бр. 34/2004г. В сила за България от **2.12.2005 г.**

Европейска конвенция за защита на животните компаньони, (ETS № 125), открита за подписване в Страсбург, 13.II.1987г.) Ратифицирана със закон на НС от 15.04.2004 г.; ДВ бр. 34/2004г. В сила за България от **01.02.2005 г.**⁶

Европейска конвенция за защита на Европейските диви животни и естествените местообитания (ETS No.104), открита за подписване в Берн, 19.09.1979 г., в сила за България от 01.06.1982 г. (в компетенциите на Министерство на околната среда и водите в Р. България)

⁶ Петте изброени до тук Конвенции - ETS № 87, ETS № 102, ETS № 193, ETS № 123 и ETS № 125 - са в компетенциите на Министерство на земеделието, храните и горите в Р. България.

ЗАКОНОДАТЕЛСТВО НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

С подкрепата и близкото сътрудничество на държавите членки на ЕС, Европейската комисия през последните 40 години популяризира хуманното отношение към животните, като постепенно подобрява живота на селскостопанските животни. Една от важните стъпки през 1998 г. беше приемането на Директива на Съвета 98/58/ЕС⁷ относно защитата на животните, отглеждани за селскостопански цели, която дава основните правила за защита на животните от всички видове, които се отглеждат за храна, вълна, кожа или козина, или за други селскостопански цели, включително риба, влечуги и земноводни. Тези правила са основани на Европейската конвенция⁸ (на Съвета на Европа) за защита на животните, отглеждани за селскостопански цели с основополагащите принципи за настаняване на животните, храна и грижа съобразно нуждите им.

Тези принципи са разработени от основния, т.нар. „Принцип на Петте Свободи“⁹:

1. **Свобода от глад и жажда** с лесен достъп до прясна вода и диета за поддържане на пълно здраве и сила;
2. **Свобода от дискомфорт** чрез осигуряване на подходяща среда, включително подслон и удобна зона за почивка;
3. **Свобода от болка, нараняване и заболяване** чрез превенция или бързо диагностициране и лечение;
4. **Свобода да изразяват естественото си поведение** като се предоставя достатъчно пространство, подходящи съоръжения и компания от собствения вид;
5. **Свобода от страх и дистрес** чрез осигуряване на условия и третиране на животните при работа, които избягват причиняването на стрес и умствено страдание.

Когато [Договорът от Лисабон](#) влезе в сила през 2009 г. допълни Договора за функциониране на Европейския съюз и въведе правното признаване на това, че животните са чувстващи същества, способни да усещат болка и страдание:

„Договор за функциониране на ЕС

Член 13

При изработването и осъществяването на политиката на Съюза в областта на селското стопанство, рибарството, транспорта, вътрешния пазар, научните изследвания и технологичното развитие и

⁷ Директива 98/58/ЕО на Съвета от 20 юли 1998 година относно защитата на животни, отглеждани за селскостопански цели (*ОВ L 221, 8.8.1998г., стр. 23—27*) въведена в Наредба № 16 от 3 февруари 2006 г. за защита и хуманно отношение при отглеждане и използване на селскостопански животни (*ДВ. бр.18 от 28 Февруари 2006 г.*)

⁸ Европейската конвенция за защита на животните, отглеждани за селскостопански цели (ETS № 87), открита за подписване в Страсбург, 10.III.1976 г. Ратифицирана със закон на НС от 15.04.2004 г.; ДВ бр. 34/2004г. В сила за България от 21.01.2005 г. [European Convention for the Protection of Animals kept for Farming Purposes](#)

ЕС се присъединява към Конвенцията и с това тя става част от правото на Съюза - Council Decision [78/923/EEC](#) of 19 June 1978 concerning the conclusion of the European Convention for the protection of animals kept for farming purposes.

Council Decision [92/583/EEC](#) of 14 December 1992 on the conclusion of the Protocol of amendment to the European Convention for the Protection of Animals kept for Farming Purposes.

⁹ Петте свободи очертават пет аспекта на хуманното отношение към животните, отглеждани под човешки контрол. Те бяха разработени в отговор на доклада на правителството на Обединеното кралство от 1965 г. относно животновъдството и бяха официално формулирани през 1979 г. в изявлението на Съвета за благосъстоянието на животните (Farm Animal Welfare Council) в Обединеното кралство. Петте свободи са одобрени от професионални групи, включително ветеринарни лекари (Федерацията на ветеринарните лекари в Европа (FVE) и организации, включително Световната организация за здравеопазване на животните (OIE), Кралското дружество за превенция на жестокостта към животни (RSPCA) и Американското дружество за превенция на жестокостта към животните (ASPCA). https://en.wikipedia.org/wiki/Five_freedoms

космическото пространство, Съюзът и държавите-членки държат изцяло сметка за изискванията за хуманно отношение към животните като същества с усещания, като същевременно спазват законовите или административните разпоредби и съществуващите практики в държавите-членки, по-специално по въпросите, свързани с религиозните обреди, културните традиции и регионалното наследство.”

Националните правителства могат да приемат по-строги правила, стига те да са съвместими с изискванията на Договора, докато законодателството на ЕС за защита и хуманно отношение към селскостопанските животни формулира само минималните изисквания.

Законодателни аспекти на защитата и хуманното отношение към животните

Принципът на субсидиарността¹⁰ също следва да се отнася и при прилагането на законодателството по хуманно отношение към животните, което означава, че:

Държавите членки са отговорни за:

- ежедневното прилагане чрез национално законодателство, разпоредби и организация на контрола;
- въвеждане на изискванията на директивите в националното законодателство и прилагане на правилата на ЕС на национално ниво;

Комисията е отговорна за:

- предоставяне на необходимата информация и когато е нужно и обучение по прилагане на законодателните изисквания;
- това да провери и да се увери, че европейското законодателство е правилно въведено и прилагано;
- предприемане на действия, в екстремни случаи, срещу държави членки, които не са въвели и не прилагат законодателните изисквания.

Как се постига това:

- инспекции и контрол от страна на Генерална дирекция „Здраве и безопасност на храните“ (DG SANTE)¹¹ за да се провери дали компетентните власти в държавите членки прилагат законодателството по ефективен и еднакъв начин,
- постоянния комитет по растенията, животните, храните и фуражите¹² предоставя платформа за представителите на държавите членки да дискутират проблемите в областта на общественото здраве, здравето на животните и хуманното отношение към тях и при необходимост одобряват спешни мерки,
- За научни становища Комисията се отнася към Европейския орган по безопасност на храните (European Food Safety Authority).

¹⁰ Субсидиарността е основна политическа доктрина. Тя гласи, че решенията по създаване на политики трябва да се вземат на възможно най-децентрализирано ниво, в което централното управляващо тяло да не взема участие, освен ако това не е по-ефикасно от действията, предприети от долните нива. Принципът на субсидиарността в Европейския съюз предвижда намеса на ниво ЕС единствено в ситуации, в които целите на предложено действие не могат да бъдат постигнати в достатъчна степен от държавите-членки както на централно, така и на регионално и местно равнище“ (чл. 5 ал. 3 от Договора за ЕС). <https://bg.wikipedia.org/wiki/Субсидиарност>

¹¹ към Европейската комисия и в частност нейната дирекция „Одити и анализи в областта на здравеопазването и храните“ – това е новото име на тази дирекция, която преди 2016 г. се наричаше „Офис по храните и ветеринарните въпроси“ (Food and Veterinary Office) с местоположение в Дъблин, Ирландия.

¹² Standing Committee on Plants, Animals, Food and Feed
https://ec.europa.eu/food/plant/standing_committees_en

Сфери на компетентност:

- Законодателството, което влиза в правомощията и сферата на компетентност на **Генерална дирекция „Здраве и безопасност на храните“ (DG SANTE)** е предназначено да покрие всички етапи от живота на селскостопанските животни, докато са във фермата, по време на транспорт и по време на клане или умъртвяване при епизоотии. В Р. България това законодателство и неговото изпълнение е в компетенциите на Министерство на земеделието, храните и горите;
- Законодателството, което влиза в правомощията и сферата на компетентност на **Генерална дирекция „Околна среда“** на Европейската комисия дава стандартите за дивите животни и животните, използвани за опити и научни цели. В Р. България това законодателство и неговото изпълнение е в компетенциите на Министерство на околната среда и водите.

Хармонизираните правила на ЕС покриват голям брой животински видове и проблеми на благосъстоянието на животните. Докато Директива на Съвета 98/58/ЕС формулира минималните общи стандарти за защита на всички селскостопански животни, то специалните директиви се отнасят за защитата на отделен животински вид.

- **Селскостопански животни** - Директива 98/58/ЕС,
 - Защита на **кокошките** носачки – Директива 1999/74/ЕС,
 - Защита на **телетата** - Директива 2008/119/ЕС,
 - Защита на **свинете** - Директива 2008/120/ЕС,
 - Защита на пилета за месо (**бройлери**) - Директива 2007/43/ЕО,
- **По време на транспорт**
 - Регламент (ЕО) № 1/2005 и
 - Регламент (ЕО) № 1255/97;
- **По време на клане** - Регламент (ЕО) № 1099/2009;
- **Други аспекти**
 - **забрана за търговия с кучешки и котешки кожи** - Регламент (ЕО) № 1523/2007 и
 - **етикетиране** на хуманното отношение към животните;
 - **клонирани животни**.

Законодателството, което влиза в правомощията и сферата на компетентност на **Генерална дирекция „Околна среда“** на Европейската комисия дава стандартите за дивите животни и животните, използвани за опити и научни цели.

- **Опитни животни** - Директива 2010/63/ЕС;
- **Зоологически градини** - Директива 1999/22/ЕО;
- **Тюлени (търговия с тюленови продукти)** - Регламент (ЕО) № 1007/2009.

Основната цел на минимални законодателни изисквания е да се спести на животните всяко ненужно страдание. Установени са минимални изисквания за хуманно отношение към животните като в същото време се цели да се защитят и да се избегнат нарушения на конкуренцията между производителите в различните държави членки. Най-важните изисквания са по отношение на възможността животните да изразяват естественото си поведение, площта на настаняване, храната и водата, осветлението, увреждащите ги оперативни манипулации, ветеринарномедицинската помощ и доброто стопанисване.

СЕЛСКОСТОПАНСКИ ЖИВОТНИ

Всички държави членки на ЕС са ратифицирали Европейската конвенция на Съвета на Европа и са въвели Директива 98/58/ЕС.

ДИРЕКТИВА 98/58/ЕО¹³ на Съвета от 20 юли 1998 година относно защитата на животни, отглеждани за селскостопански цели (*ОВ L 221, 8.8.1998г., стр. 23—27*). Директива 98/58/ЕО се прилага за животни (включително риба, влечуги и земноводни), отглеждани за добиване на храна, вълна, кожа и/или козина или за други селскостопански цели. Не се прилага за: диви животни, животни за спортни цели или изложби, опитни животни и безгръбначни животни.

Държавите членки следва да въведат изисквания по отношение на персонала, който се грижи за животните и трябва да следи за хуманното отношение и за това да не се причинява никакво излишно страдание, болка или нараняване. Базирано на минал опит и настоящето научно знание, условията за отглеждане следва да включват като минимум изисквания за следното:

- **персонал:** за животните следва да се грижи достатъчен на брой персонал, който има подходящи професионални знания, умения и компетентност;
- **инспекции:** всички животни, отглеждани в интензивни системи трябва да бъдат инспектирани поне веднъж дневно. Заразените или болни животни трябва да бъдат третирани незабавно и изолирани, ако е необходимо, в подходящи помещения;
- **поддържане на документация:** собственикът на животните или животновъдът трябва да води регистър за всяко медицинско лечение в продължение на най-малко три години;
- **свобода на движение:** всички животни, дори ако са завързани или ограничени, трябва да имат достатъчно пространство, за да се движат без ненужно страдание или нараняване;
- **сгради и помещения:** материалите, използвани при строителството на сгради, трябва да могат да се почистват и дезинфекцират. Циркулацията на въздуха, нивото на праха, температурата и относителната влажност трябва да се поддържат в приемливи граници. Животните, които се държат в сградите, не трябва да се държат постоянно в тъмнина или да са постоянно изложени на изкуствено осветление;
- **автоматичното или механичното оборудване:** което е от съществено значение за здравето и благополучието на животните, трябва да бъде инспектирано поне веднъж дневно. Когато се използва изкуствена вентилационна система, трябва да е налице подходяща резервна система, която да гарантира достатъчно обръщение на въздуха;
- **фуражи, вода и други вещества:** животните трябва да получат здравословна и подходяща диета, да се хранят в достатъчни количества и на редовни интервали от време. Всички останали вещества са забранени, освен ако не са дадени по терапевтични или профилактични причини или за зоотехнически цели. Освен това оборудването за хранене и поене трябва да сведе до минимум рисковете от заразяване;
- **осакатяване:** прилагат се националните правила за осакатяващите хирургически манипулации;
- **методи на отглеждане:** методите на отглеждане, които причиняват страдание или нараняване, не трябва да се използват, освен ако тяхното въздействие е минимално,

¹³ Въведена в **Наредба № 16** от 3 февруари 2006 г. за защита и хуманно отношение при отглеждане и използване на **селскостопански животни** (*издадена от Министерство на земеделието и горите на основание чл. 149, ал. 3 от ЗВД, в сила от 01.05.2006 г., Обн. ДВ. бр.18 от 28 Февруари 2006 г.*)

кратко или изрично разрешено от националните органи. Никое животно не трябва да се отглежда във ферма, ако то е вредно за здравето или благосъстоянието му.

Инспекции

Държавите-членки трябва да предприемат необходимите стъпки, за да гарантират, че компетентните национални органи извършват **официален контрол във фермите** за спазване на изискванията. Те трябва да докладват за тези инспекции на Комисията, която ще използва докладите за формулиране на предложения за хармонизиране на инспекциите.

РЕШЕНИЕ 2006/778/ЕО¹⁴ на Комисията от 14 ноември 2006 година относно минималните изисквания за събиране на информация по време на инспекциите на производителните обекти относно определени животни, отглеждани за стопански цели (ОВ L 314, 15.11.2006, стр.39).

Държавите-членки представят на Комисията доклад, включващ резултатите от инспекциите, извършени в областта на защитата на животните, отглеждани за селскостопански цели. Важно е да бъде събирана информация за количеството, както и за качеството на инспекциите, за да се прецени дали е осигурено съответствие с Директива 98/58/ЕО на Съвета в държавите-членки. Докладът трябва се представя на Комисията на всяка година - до последния работен ден на април - и за първи път - до 30 април 2002 г.

Защита на кокошки носачки

ДИРЕКТИВА 1999/74¹⁵ формулираща минималните стандарти за защита на кокошките носачки (ОВ L 203, 3.8.1999г., стр. 53—57)

Директивата регламентира минимални стандарти за защитата на кокошки носачки и предотвратяване на нелоялната конкуренция между производителите в различните страни членки. Директивата не се прилага при предприятия с по-малко от 350 кокошки носачки или за предприятия, отглеждащи развъдни породи кокошки носачки. Такива предприятия са обект на изискванията на Директива 98/58/ЕС.

В Директива 1999/74 са залегнали изисквания за алтернативните системи на отглеждане (подово и изцяло навън на паша) и за системите на отглеждане в клетки като са разписани правилата за гъстотата на отглеждане, броят на хранилките, поилките и кацалките на разположение на всяка птица, свободният и/или контролираният достъп до външната среда.

В сила от 1-ви Януари 2003 г., не е позволено изграждането или вкарването в употреба за първи път на неуголемени клетки, а такъв тип системи за отглеждане е забранен от 1-ви Януари 2012 г.

Компетентните власти трябва да регистрират предприятията, отговарящи на Директивата и да им дадат отличителни/индивидуални номера, които ще бъдат отпечатани върху повърхността на яйцата, предназначени за човешка консумация.

¹⁴ Въведено в Наредба № 16 от 3 февруари 2006 г. за защита и хуманно отношение при отглеждане и използване на селскостопански животни (издадена от Министерство на земеделието и горите на основание чл. 149, ал. 3 от ЗВД, в сила от 01.05.2006 г., Обн. ДВ. бр.18 от 28 Февруари 2006 г.)

¹⁵ Въведена в Наредба № 25 от 14 декември 2005 г. за минималните изисквания за хуманно отношение при отглеждане на кокошки носачки (в сила от 01.05.2006 г., издадена от Министерството на земеделието и горите на основание чл. 149, ал. 3 от ЗВД, Обн. ДВ. бр.42 от 23 Май 2006г., изм. ДВ, бр.102 от 22 Декември 2009 г.)

ДИРЕКТИВА 2002/4¹⁶ на Комисията от 30.01.2002 за регистрацията на обектите, отглеждащи кокошки носачки, обхванати от Директива на Съвета 1999/74/ЕС (ОВ L 30, 31.1.2002г., стр. 44—46).

Според Директива 2002/4/ЕС държавите членки трябва да въведат система за регистрацията на всеки обект, обхванат от Директива 1999/74/ЕС като и дадат идентификационен номер. Освен това следва да осигурят създаването на регистър на обектите, който да бъде на разположение на компетентните власти на страните членки за целите на проследяване на яйцата, пуснати на пазара за човешка консумация. Идентификационният номер включва и цифрата, посочваща **метода на отглеждане на кокошките**, последвана от кода на страната членка и идентификационния номер на обекта, даден от страната, в която той се намира.

Код за метода на отглеждане на кокошки носачки: първата цифра от идентификационния номер

1	свободно отглеждане
2	подово в закрити помещения
3	клетъчно
0	биологично производство

По този начин потребителят се информира и може да направи избор при закупуването на яйца.

Защита на телета

ДИРЕКТИВА 2008/119/ЕО¹⁷ на Съвета от 18 декември 2008 година за определяне на минимални стандарти за защита на телетата (ОВ L 10, 15.1.2009 г., стр. 7—13). Регламентира минимални стандарти за защитата на телета, предназначени за отглеждане и угояване, с цел опазване на тяхното благосъстояние и предотвратяване на нелоялната конкуренция между производителите в различните страни членки. Не се прилага за телета, които се отглеждат при майката и сучат и за ферми с по-малко от 6 телета. Въвежда груповото отглеждане на телетата над 8 седмична възраст и забранява изолирането им в самостоятелни боксове. Разписва изисквания за свободното пространство за всяко теле според килограмите му, конструкцията и удобството на оборите, диетата и осигуряването на здравето на животните, осветеността в обора и инспекциите на животните.

Защита на свинете

ДИРЕКТИВА 2008/120/ЕО¹⁸ на Съвета от 18 декември 2008 година относно определяне на минималните стандарти за защита на свинете (ОВ L 47, 18.2.2009г., стр. 5—13). Прилага се за всички категории свине – майки, майки на първо заплождане, нерези, прасета за угояване, като дава стандартите за осигуряване на тяхното благосъстояние: свободна подова площ за всяко животно, качество на пода, светлина и шум в помещението, изисква осигуряване на достъп на всяко животно до прясна вода и материал за манипулации и игра, който му позволява да задоволи естествените си поведенчески нужди и по този начин да се намали агресията в групите и да се избегне

¹⁶ Въведена в Наредба № 25 от 14 декември 2005 г. за минималните изисквания за хуманно отношение при отглеждане на кокошки носачки (в сила от 01.05.2006 г., издадена от Министерството на земеделието и горите на основание чл. 149, ал. 3 от ЗВД, Обн. ДВ. бр.42 от 23 Май 2006г., изм. ДВ, бр.102 от 22 Декември 2009 г.)

¹⁷ Въведена в Наредба № 14 от 3 февруари 2006 г. за минималните изисквания за защита и хуманно отношение при отглеждане на телета (издадена от Министерство на земеделието и горите на основание чл. 149, ал. 3 от ЗВД, Обн. ДВ. бр.17 от 24 Февруари 2006 г.);

¹⁸ Въведена в Наредба № 21 от 14 декември 2005 г. за минималните изисквания за защита и хуманно отношение при отглеждане на свине (издадена от Министерство на земеделието и горите на основание чл. 149, ал. 3 от ЗВД, Обн. ДВ. бр.5 от 17 Януари 2006 г., изм. ДВ. бр.64 от 8 Август 2006 г.);

рутинното подрязване на опашките и зъбите, определя минималната възраст за отбиване на прасенцата – 4 седмици. Много важно изискване е, че от 1 януари 2013 г. е забранено бременните свине майки да се отглеждат в индивидуални боксове, а следва да се гледат в групи.

Един от проблемите при отглеждане на свине е рутинната масова кастрация на мъжките прасенца, за която Комисията заедно с експерти от държавите членки продължава да търси решение: [Алтернативи на хирургическата кастрация на свине – вижте специалната интернет страница.](#)

Препоръки на Комисията (ЕС) 2016/336¹⁹ от 8 март 2016 за прилагане на Директива на Съвета 2008/120 относно определяне на минималните стандарти за защита на свинете относно мерките за намаляване на нуждата от подрязване на опашките

Работен документ за най-добрите практики с оглед намаляване на рутинното подрязване на опашките и предоставяне на свинете на материал за манипулиране [SWD(2016)49 final]. Следвайки приемането на Препоръките на Комисията (ЕС) 2016/336 Работния документ дава полезен инструмент за хармонизирано разбиране как практически да се избегне подрязването на опашките и да се дава материал за игра и манипулация на животните.

Защита на бройлерите

ДИРЕКТИВА 2007/43/ЕО²⁰ на Съвета от 28 юни 2007 година за определяне на минимални правила за защита на пилетата, отглеждани за производство на месо (ОВ L 182, 12.7.2007 г., стр. 19–28). Директивата въвежда минималните изисквания за защита на пилетата, отглеждани за производство на месо. Основната цел е да се осигури добро ниво на хуманно отношение към птиците и тяхното добро здраве при добри условия на отглеждане в затворени климатизирани помещения.

Въвеждат се изисквания за максимална гъстота на отглеждане от 33 kg/m², или от максимум 39 до 42 kg/m², при условие, че са постигнати по-строгите изисквания за условията на настаняване и че смъртността при най-малко 7 последователно населвани ята е под определено ниво. Въвеждат се изисквания за осветеност, постеля, хранене, вентилация с основната цел да се осигури благосъстоянието на птиците. Директивата дава възможност на Комисията да въведе по-нататъшни мерки в бъдеще, основани на научните данни и практическия опит, събрани от държавите членки. За пръв път в европейското право се въвеждат показателите за хуманно отношение като средство за научна оценка. Въвежда се при инспекцията в клиниците да се следи за пододерматит и неговата тежест, която се оценява по скала и съответно ветеринарният лекар в клиниката при установяване на високи нива на пододерматит следва да докладва на официалния ветеринарен лекар, който контролира фермата на произход на пилетата и да се предприемат коригиращи мерки.

През април 2016 г. Комисията разработи и [Доклад до Европейския парламент и Съвета за отражението на генетичната селекция върху благосъстоянието на пилетата, отглеждани за месо.](#)

Защита на говедата

Няма все още специфично европейско законодателство за защита на говедата, но за тях се прилага **общата Директива 98/58/ЕС**. В допълнение се прилага и **Европейската**

¹⁹ [Commission Recommendation \(Eu\) 2016/336 Of 8 March 2016](#) on the application of Council Directive 2008/120/EC laying down minimum standards for the protection of pigs as regards measures to reduce the need for tail-docking

²⁰ въведена в Наредба № 26 от 5 август 2008 г. за определяне на минималните изисквания за хуманно отношение и защита при отглеждане на бройлери (В сила от 15.08.2008 г. Обн. ДВ. бр.72 от 15 Август 2008 г.)

конвенция на Съвета на Европа за защита на селскостопанските животни²¹ и Препоръките²² към нея, които ЕС ратифицира и ги направи част от европейското право.

Защита на животните по време на транспорт

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 1/2005²³ на Съвета от 22 декември 2004 година относно защитата на животните по време на транспортиране и свързаните с това операции и за изменение на Директиви 64/432/ЕИО и 93/119/ЕО и Регламент (ЕО) № 1255/97 (ОВ L 3, 5.1.2005г., стр. 1—44), цели радикално подобряване на прилагането на правилата за транспортиране на животни в ЕС. Той се прилага от 5 януари 2007 г. Регламентът въвежда нови, по-ефективни инструменти за мониторинг като например проверки на превозни средства чрез **сателитна навигационна система** от 2007 г. Освен това въвежда много по-строги правила за пътувания с продължителност повече от 8 часа, включително значително повишаване на стандартите за превозни средства. Целта на горепосоченото законодателство е да осигури висок минимален стандарт на хуманно отношение към всички животни, докато се транспортират.

Тези правила се прилагат

- транспорт на всички животни (с изключение на домашни любимци и нетърговски транспорт, придружаващи пътуващи животни) по суша, по море, по въздух или по железопътен транспорт;
- от момента, в който животните са натоварени на превозно средство, до грижите им по време на транспортиране и разтоварване на местоназначението си.

Животните се транспортират при условия, гарантиращи здравето, физиологичните и поведенческите им нужди, в специално оборудвани превозни средства. Съгласно Регламент (ЕО) № 1/2005 системите за спътникова навигация са задължителни за пътните превозни средства, превозващи добитък над 8 часа. За новостроящите се автомобили той е задължителен от януари 2007 г. и за всички автомобили от януари 2009 г.

Всеки, който превозва животни следва да има:

- Лиценз за превоз, за кратки или продължителни пътувания на превозвачите;
- Сертификат за одобрение на всички сухопътни транспортни средства, използвани за продължително транспортиране, както и контейнери и плавателни съдове за превоз на животни;
- удостоверение за правоспособност на водачи на транспортни средства, в които се превозват животни, и придружители на животни при транспортиране.

Всички разрешения са валидни за 5 години.

Регламентът въвежда специални правила:

- За определяне годността за транспортиране на животните;
- За транспортиране:
 - с пътни транспортни средства и с железопътни вагони;
 - с кораби от типа „рол-он-рол-оф“;
 - по въздуха;
 - в контейнери.

²¹ <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/087>

²² http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_co-operation/biological_safety_and_use_of_animals/farming/Rec%20cattle%20E.asp#TopOfPage

²³ Прилага се пряко, но лицензионните и одобрителните режими, както и санкциите са въведени в Закон за ветеринарномедицинската дейност (в сила от 02.05.2006 г., Обн. ДВ. бр.87 от 1 ноември 2005 г., изм. ДВ. бр.58 от 26 юли 2016 г.)

- За транспортни практики;
- допълнителни разпоредби за пътуванията с голяма продължителност надхвърлящи 8 часа на еднокопитни животни, домашни животни от рода на едрия рогат добитък, овце, кози и свине;
- Интервали за поене и хранене, продължителност на пътуването и периоди на почивка;
- Дневник на пътуванията, изготвен от превозвача или от организатора на транспортирането на дълги пътувания, който позволява да се осигури проверка на хуманното отношение към животните.

Инспекции и годишни доклади от компетентните органи

Компетентният орган проверява дали изискванията на настоящия регламент са били спазени, като извършва недискриминационни проверки на животни, транспортни средства и придружаващи документи.

Държавите-членки предоставят на Комисията до 30 юни всяка година годишен доклад относно проверките, предвидени в параграф 1, които са реализирани през предходната година. Докладът се придружава от анализ на основните констатирани слабости и нередности и от план за действие, предназначен да ги отстрани.

Разпоредбите относно сроковете за пътуване и пространствените надбавки от изменената Директива 91/628 не се променят и ще бъдат обект на нови обсъждания

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 1255/97²⁴ на Съвета от 25 юни 1997 г. относно критериите на Общността за пунктовете за спиране и за изменение на маршрутния план, посочен в приложението към Директива 91/628/ЕИО (ОВ L 174, 2.7.1997г., стр. 1—6)

Европейският съюз определя общи критерии, приложими за **контролните пунктове** (или "пунктовете за спиране"), при които животните трябва да бъдат разтоварвани по време на дълги пътувания. Тези правила са предназначени да гарантират здравето и благосъстоянието на животните по време на такива спирания

Контролните пунктове (този термин заменя предишните "пунктове за почивка") са местата, в които животните почиват в продължение на 12 часа или повече, съгласно правилата за ограничения във времето на пътуване, определени в приложение I към Регламент (ЕО) № 1/2005. Те могат да се използват само за приемане, хранене, вода, почивка, настаняване, грижи и изпращане на животни, които преминават. Едновременно на контролните пунктове може да присъстват само животни със същия здравен статус, сертифицирани в съответствие със законодателството на Общността.

Всеки контролен пункт трябва да бъде одобрен и одобрен от компетентния орган. Такова одобрение може да бъде ограничено до определени категории или специфичен здравен статус на животното. Тази информация трябва да бъде изпратена на Комисията, която изготвя списък на контролните пунктове. За да бъдат одобрени, контролните пунктове трябва да отговарят на изискванията на приложение I към 1/2005.

По-специално трябва да се осигури следното:

- помещенията трябва да бъдат изградени и експлоатирани така, че да се предотврати разпространението на инфекциозни заболявания и трябва да бъдат почистени и дезинфекцирани след всяка употреба;
- помещенията трябва да разполагат с подходящо оборудване и съоръжения за товарене и разтоварване на животни от транспортното средство;

²⁴ Прилага се пряко

- животинските отпадъци, фекалиите и урината трябва да бъдат подходящо обработени и дезинфекцирани, за да се предотврати разпространението на болести;
- трябва да се спазват подходящи санитарни прекъсвания между две последователни пратки животни, за да се осигури правилно почистване и дезинфекция.
- Контролните пунктове също трябва да бъдат разположени в зони, които не са предмет на забрана или ограничения на движението по здравословни причини.
- Контролните пунктове са под ръководството на официален ветеринарен лекар и трябва да се подлагат на редовни проверки, най-малко два пъти годишно, за да се гарантира спазването на изискванията за одобрение.
- Използването на контролен пост може да бъде спряно в сериозни случаи, по-специално поради причини, свързани със здравето на животните или благосъстоянието.
- Всяко преминаване през контролен пункт трябва да бъде вписано от официалния ветеринарен лекар в дневника на пътуванията, въведен с Регламент (ЕО) № 1/2005.

Защита на животните по време на умъртвяване

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 1099/2009²⁵ на Съвета от 24 септември 2009 година относно защитата на животните по време на умъртвяване (ОВ L 303, 18.11.2009г., стр. 1—30). Регламентът въвежда правила за хуманно отношение по време на умъртвяване или клане на животни, отглеждани за производство на храни и продукти, вълна и кожа и при умъртвяване на животни в стопанства в ситуации за контрол на заболяванията. Прилага се от 1 януари 2013 г.

Регламентът не се отнася за умъртвяване на диви животни, опитни животни, лов, културни или спортни събития и евтаназията, практикувана от ветеринарен лекар, нито за птици и питомни и диви зайци за лична домашна консумация.

По време на умъртвяването им животните се предпазват от всяка излишна болка, уплаха или страдание, които могат да бъдат избегнати. **Животните се умъртвяват само след зашеметяване в съответствие с разрешените методи**, съдържащи се в приложение I. Загубата на съзнание и чувствителност се поддържат до смъртта на животното.

Методите за зашеметяване, които не причиняват незабавна смърт трябва да бъдат последвани възможно най-бързо от прилагане на процедура, гарантираща смърт.

Стопанските оператори, като например операторите в кланицата, трябва да гарантират, че животните:

- се предпазват от нараняване и се третират и настаняват, като се взема предвид нормалното им поведение;
- не страдат от продължително лишаване от храна и вода;

Методи за фиксиране и зашеметяване

С регламента се установяват подробни правила за фиксиране и зашеметяване на животни, включително обучението на операторите и правилното поддържане на оборудването. По-специално, зашеметените животни трябва да останат в безсъзнание до смъртта си, освен ако не са предмет на специални методи, предписани от религиозни обреди, които трябва да бъдат извършени в кланица.

²⁵ Прилага се пряко, но лицензионните и одобрителните режими, както и санкциите са въведени в Закон за ветеринарномедицинската дейност (в сила от 02.05.2006 г., Обн. ДВ. бр.87 от 1 ноември 2005 г., изм. ДВ. бр.58 от 26 юли 2016 г.)

Свидетелство за квалификация

Умъртвяването и свързаните операции се осъществяват единствено от лица със съответното ниво на квалификация за извършването им, без да причиняват на животните никаква болка, стрес или страдание, които могат да бъдат избегнати. Някои операции изискват отделни свидетелства за квалификация, например:

- манипулации и грижа за животните, преди да бъдат фиксирани;
- фиксиране на животните с цел зашеметяване или умъртвяване; зашеметяване на животни и оценка на ефективното зашеметяване;
- окачване или повдигане на живи животни;
- клане в съответствие с религиозните практики.

Придружаващият здравен сертификат на месо, внесено от държави извън ЕС, трябва да доказва, че равностойните изисквания са били изпълнени.

Служител, отговарящ за хуманното отношение към животните

Стопанските оператори назначават за всяка кланица служител, отговарящ за хуманното отношение към животните, който да ги подпомага спазването на правилата, определени в настоящия регламент.

Кланици

Съществуват подробни правила за конструкцията, оборудването и операции в кланиците. Забраняват се следните методи за фиксиране:

- окачване или повдигане на животни, които са в съзнание;
- механично стягане или завързване на крайниците или краката на животните;

Има някои изключения, при които се допуска обърнато положение на животното, какъвто е случаят с домашните птици или в контекста на клане за религиозни обреди.

Унищожаване на огнището и неотложно умъртвяване: процесът на умъртвяване на животни с оглед опазване на общественото здраве, здравето на животните, хуманното отношение към животните или по екологични съображения, под надзора на компетентните органи.

Трябва да се изготвя план за действие преди началото на операцията за унищожаване на огнището. Освен това операциите по унищожаване на огнището трябва да се докладват всяка година. Докладът трябва да съдържа по-специално:

- причините за унищожаването на огнището;
- броят и видовете умъртвени животни;
- приложените методи за зашеметяване и умъртвяване;
- затрудненията и намерените решения за свеждане до минимум на страданието на засегнатите животни;

Когато животните изпитват жестока болка или страдание, държателят на засегнатите животни трябва да предприеме всички необходими мерки за възможно най-бързото им умъртвяване.

Неспазване на условията и санкции

Държавите от ЕС трябва да гарантират, че правилата се спазват и че компетентните органи имат правомощия:

- да изменят процедурите или да забавят или преустановят производството;
- да увеличат честотата на проверките;
- да прекратява временно или да отнема свидетелства за квалификация.

Санкциите трябва да бъдат ефективни, съразмерни и възпиращи.

За допълнителна информация вж. [Клане и зашеметяване](#) на уебсайта на Европейската комисия

Свързани актове

Доклад на Комисията до Европейския парламент и Съвета относно системите за фиксиране на говеда, при които се прилага обръщане или неестествена позиция на тялото на животното ([COM\(2016\) 48 final](#) от 8.2.2016 г.)

Биологично производство

Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета от 28 юни 2007 година относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 2092/91 (ОВ L 189, 20.7.2007, р.1) и

Регламент на Комисията (ЕО) № 889/2008 от 5 септември 2008 г. за определяне на подробни правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 834/2007 на Съвета относно биологичното производство и етикетирането на биологични продукти по отношение на биологичното производство, етикетирането и контрола (ОВ L 250, 18.9.2008г., стр. 1—84)

Двата Регламента²⁶ определят правилата за биологичното производство, което е система за управление на земеделието и производство на храни, в която се съчетават най-добри практики по отношение опазване на околната среда, висока степен на биологично разнообразие, опазване на природните ресурси, **прилагане на високи стандарти за благосъстояние на животните** и производствен метод, съобразен с предпочитанията на някои потребители към продукти, произведени чрез използване на естествени вещества и процеси. По този начин методът за биологично производство изпълнява двойна обществена роля, като от една страна обезпечава един специфичен пазар, отговарящ на потребителското търсене на биологични продукти, а от друга страна доставя обществени блага, **допринасящи за опазване на околната среда и благосъстоянието на животните**, както и за развитие на селските райони

Биологичното животновъдство спазва **високи стандарти за благосъстояние на животните** и да удовлетворява специфичните за съответния вид поведенчески потребности на животните, а управлението на здравето на животните се основава на профилактика на заболяванията. В това отношение се обръща особено внимание на условията на отглеждане, животновъдните практики и гъстотата на животните.

Освен това изборът на породи се съобразява с тяхната способност за приспособяване към местните условия. Разпоредбите за прилагане относно животновъдството и производството на аквакултури трябва да съответстват поне на разпоредбите на Европейската конвенция за защита на животните, отглеждани за селскостопански цели и последващите препоръки от нейния постоянен комитет (Т-АР).

Защита на опитните животни

ДИРЕКТИВА [2010/63/ЕС](#)²⁷ на Европейския парламент и на Съвета от 22 септември 2010 година относно защитата на животните, използвани за научни цели (ОВ L 276, 20.10.2010г., стр. 33—79)

²⁶ Спадат в компетентностите на Генерална дирекция „Земеделие и развитие на селските райони“ на Европейската комисия

²⁷ Въведена в Закона за ветеринарномедицинската дейност (в сила от 02.05.2006 г., Обн. ДВ. бр.87 от 1 ноември 2005 г., изм. ДВ. бр.58 от 26 юли 2016 г.) и Наредба № 20 от 1 Ноември 2012 г. за минималните изисквания за защита и хуманно отношение към **опитните животни** и изискванията към обектите за използването, отглеждането

- **Препоръка на Комисията** [2007/526/ЕС](#) от 18 юни 2007 година относно насоки за настаняване и грижи за животни, използвани за опитни и други научни цели (*ОВ L 197, 30.7.2007г., стр. 1—89*).
- **Решение за изпълнение на Комисията** [2012/707/ЕС](#) от 14 ноември 2012 година за установяване на общ формат за предоставяне на информацията в съответствие с Директива 2010/63/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно защитата на животните, използвани за научни цели (*ОВ L 320, 17.11.2012г., стр. 33-50*)
- **Решение за изпълнение на Комисията** [2014/11/ЕС](#) от 20 декември 2013 година за поправка на приложение II към Решение за изпълнение 2012/707/ЕС за установяване на общ формат за предоставяне на информацията в съответствие с Директива 2010/63/ЕС на Европейския парламент и на Съвета относно защитата на животните, използвани за научни цели (*ОВ L 10, 15.1.2014г., стр. 18—31*)

Крайната цел на ЕС е да сложи край на експериментите върху животни, като замести тези експерименти със заместващи животните (алтернативни) методи. Въпреки това, при липсата на последните, Комисията приема мерки, насочени към подобряване на положението на животните, които все още се използват за опити, в съответствие с правилото, че опитните животни следва да бъдат **заменени, намалени и облекчени (принципа на 3-те R²⁸)**.

За да се защитят опитните животни и да се даде възможност за по-нататъшно развитие на научните изследвания, ЕС предприема мерки, насочени към ограничаване на изпитванията върху животни и налагане на задължителни стандарти относно жилищното настаняване на животните и грижите, които те получават.

Директивата се прилага за всички живи гръбначни животни, а също и за някои безгръбначни, които могат да усещат болка (сепия, октопод и др.).

Използването на примати подлежи на ограничения и използването на големи маймуни (шимпанзета, малки шимпанзета (*bonobos*), горили и орангутани) е забранено. Използването на човекоподобни маймуни, които са най-близките до хората видове и са с най-силно развити социални и поведенчески умения, следва да е позволено само за целите на изследвания, насочени към опазване на тези видове, и когато има основание за опитите във връзка с животозастрашаващо, инвалидизиращо състояние, излагащо на риск човешки същества, и използването на други видове или на алтернативни методи не би било достатъчно за постигане на целите на процедурата. Държавите-членки, позоваващи се на такава необходимост, следва да предоставят на Комисията необходимата информация за вземане на решение.

Изпитването върху животни може да бъде разрешено само при процедури, чиято цел е:

- а) фундаментални изследвания;
- б) транслационни или приложни изследвания с някоя от следните цели:
 - i) избягване, предотвратяване, диагностициране или лечение на заболявания, влошаване на здравето или други аномалии или тяхното въздействие върху хората, животните или растенията;
 - ii) оценяване, откриване, регулиране или изменяне на физиологичните условия при хората, животните или растенията; или
 - iii) хуманно отношение към животните и подобряване на производствените условия за животните, отглеждани за селскостопански цели;

и/или доставката им (в сила от 01.01.2013 г., издадена от Министерството на земеделието и храните на основание чл. 149, ал. 3 и чл. 153, ал. 3 от ЗВД, Обн. ДВ. бр.87 от 9 Ноември 2012 г., изм. ДВ. бр.9 от 2 Февруари 2016 г.);

²⁸ Принципа на 3-те R – replace, reduce and refine.

- в) за всяка от целите в буква б) в разработването, производството или изпитването на качеството, ефективността и безопасността на лекарства, хранителни продукти и фуражни продукти и други вещества или продукти;
- г) защита на естествената околна среда в интерес на здравето или благосъстоянието на хората или животните;
- д) изследвания, насочени към опазване на видовете;
- е) висше образование или обучение за придобиване, поддържане или подобряване на професионалните умения;
- ж) съдебномедицински разследвания.

Оценка на проекти, включващи експерименти върху животни

Използването на животни за експериментални цели се разрешава в случаите, когато не съществува задоволителен заместващ метод. Проектите, включващи опити върху животни, се оценяват от компетентния орган. Те не могат да започнат, докато не получат положителна оценка, като докажат, че използването на животни е оправдано и че очакваните предимства превишават вредата, причинена на животните.

Броят на животните, използвани в даден проект, трябва да бъде намален до минимум, без обаче да се нарушават целите на проекта. Условието на живот и методите, използвани при процедурите, трябва да сведат до минимум всяка ненужна болка, страдание или дистрес на животните.

Благосъстояние на животните

Животните, използвани за експериментални цели, трябва да получат подходяща грижа и лечение. Те трябва да бъдат отглеждани в клетки, които са достатъчно големи за тях и в среда, адаптирана към всеки вид, в съответствие със стандартите, изброени в приложение III към директивата. За предпочитане е да се използват домашни животни в групи и да се използват техники за обогатяване на средата, за да се увеличи обхватът от възможни дейности за животното, особено насърчаване на физическите упражнения, изследване и познавателни дейности.

Методите на убиване трябва да ограничават болката, страданието и стресът, изпитвани от животните. Животните могат да бъдат убивани само от лице с необходимите умения в съответствие с методите, изброени в приложение IV към директивата. Обикновено всички лица, които взаимодействат с животните, трябва да имат подходящо обучение и практика.

Процедури

Единствените разрешени процедури са тези, които са одобрени като част от одобрен проект. Те се класифицират според тяхната степен на тежест, основана на приложение VIII към директивата. Те трябва да се извършват с анестезия или с друг метод (аналгезия и т.н.), освен ако това не е подходящо или ако анестезията се смята за по-травматична за животното, отколкото самата процедура. Доколкото е възможно, животът на животното трябва да бъде пощаден. Процедурите са предназначени да доведат до смъртта на възможно най-малко животни и да намалят продължителността и интензивността на страданието.

Повторното използване на животно е начин за намаляване на общия брой на лабораторните животни. Преди да се използва повторно животно, трябва да се вземе предвид кумулираната тежест на процедурите, здравето на животното и становището на ветеринарния лекар.

В края на процедурата ветеринарният лекар или компетентно лице решава дали животните могат да бъдат държани живи. Животните, които са живи, трябва да получат подходяща грижа и настаняване, както е определено в приложение III.

Одобрителни режими

Развъдчиците, доставчиците и ползвателите на опитни животни и техните предприятия трябва да бъдат одобрени от компетентен орган и да бъдат регистрирани.

Одобрените предприятия трябва да разполагат с инсталации и оборудване, адаптирани спрямо видовете животни, които се настаняват, и изпълнението на процедурите (когато се извършват). Те трябва да поддържат документация, в която регистрират информацията за животните, техния произход и цел. Освен това всяко куче, котка и нечовекоподобен примат трябва да има индивидуална идентификация и историческо досие, съдържащо съответната репродуктивна, ветеринарна и социална информация за отделното животно и проектите, в които е било използвано.

Инспекции

Компетентните органи извършват редовни проверки на всички развъдчици, доставчици и ползватели и техните предприятия, за да гарантират спазването на изискванията на настоящата директива. Честотата на инспекциите се определя от специфичните рискове за всяко предприятие. Въпреки това най-малко една трета от предприятията на ползвателите се инспектират всяка година и подходяща част от инспекциите се извършват без предупреждение.

Клониране на животни

Клонирането е процес, при който от един организъм се получава генетично идентичен с него нов организъм без генетични модификации. Учените са разработили методи за клониране на животни, включително и бозайници, като използват генетичния материал на зряла телесна клетка, за да произведат генетично копие на животното. Тази технология за репродукция позната като ядрен трансфер на соматични клетки (somatic cell nuclear transfer - SCNT) може да се използва, за да се произведе копие на рядко, ценно животно или животно с ценни качества и високи постижения.

Използването на техниката за клониране на бозайници повдига опасения за хуманното отношение към животните: сурогатните майки (женското животно, което износва клонинга) много често помятат. По този начин множество ембриони следва да бъдат имплантирани в майката (кравата), за да се износи едно клонирано теле.

Освен това аномалиите в клонинга и необичайно големият му размер водят до трудни раждания и неонатална смърт. Такива случаи са по-чести и по-тежки, отколкото при конвенционално отглежданите животни.

От гледна точка на безопасността на храните обаче няма данни, които да показват някаква разлика между продукти от здрави клонинги и тези от здрави животни, заченати и родени по нормалния начин (официалната позиция за момента на Европейската комисия и Европейския орган по безопасност на храните).

Понастоящем храната добита от клонинги попада в обхвата на "**Регламента за новите храни**"²⁹ ([Novel Food Regulation](#)) като нова производствена техника и подлежи на разрешение. Такова заявление за получаване на разрешение не е получавано след влизането в сила на този регламент.

²⁹ Регламент (ЕО) № 258/97 на Европейския парламент и на Съвета от 27 януари 1997 година относно нови храни и нови хранителни съставки (*ОВ L 43, 14.2.1997г., стр. 1—6*)

Въпреки всичко, поради опасенията за хуманното отношение към животните и общите етични опасения се породиха призови за правила на Съюза, ограничаващи използването на клониране за селскостопански цели и забрана на търговията с храна от клонираните животни.

Европейската комисия е направила две предложения за Директиви, които да регулират тези въпроси. Повече информация може да намерите на следната страница: [Animal Cloning proposal](#).

Забрана за търговия с кучешки и котешки кожи

Европейският съюз въведе забрана от 31 декември 2008 г. за търговия с кучешки и котешки кожи и продукти, които съдържат такива кожи.

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 1523/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2007 година за забрана на пускането на пазара и вноса или износа от Общността на котешка и кучешка кожа и продукти, съдържащи такава кожа (*ОВ L 343, 27.12.2007 г., стр. 1—4*). Регламентът забранява пускането на пазара, внасянето и изнасянето от Съюза на кучешки и котешки кожи и продукти от тях. Забраната е въведена, за да се отговори на загрижеността на европейските граждани, които считат кучетата и котките като домашни любимци и не желаят при никакви обстоятелства да купуват продукти, които съдържат кожа от тези животни. Кучешките и котешките кожи на практика трудно се различават от кожа от други животни или от синтетични имитиращи материали. Това особено се отнася за случаите, в които кожата е използвана като подплата или като орнаменти по дрехите и играчките или в аксесоарите.

Етикетиране свързано с хуманното отношение към животните

Потребителите все по-силно се интересуват от това как животните са били третирани във фермите и през останалите етапи от живота им. Засега съществуват само доброволни схеми за етикетиране на продуктите във връзка с хуманното отношение и няма хармонизирана система за хуманните стандарти на ниво ЕС. По този начин потребителите не могат да разберат и направят разлика между различните стандарти за благосъстояние на животните, промотирани от доброволните схеми на етикетиране. Недостатък на това е, че много малко продукти предоставят информация на потребителите относно стандартите за хуманно отношение към животните и има много малка мотивация за повечето производители да подобрят хуманното отношение към животните и съответно да предлагат на пазара своите продукти.

Търговия с тюленови продукти³⁰

Регламент (ЕО) № 1007/2009 на Европейския парламент и на Съвета от 16 септември 2009 година относно търговията с тюленови продукти (*ОВ L 286, 31.10.2009 г., стр. 36—39*). Прилага се от 20 ноември 2009 г.

Регламент (ЕС) 2015/1775 на Европейския парламент и на Съвета от 6 октомври 2015 г. за изменение на Регламент (ЕО) № 1007/2009 относно търговията с тюленови продукти и за отмяна на Регламент (ЕС) № 737/2010 на Комисията (*ОВ L 262, 7.10.2015 г., стр. 1*).

Регламент за изпълнение (ЕС) № 2015/1850 на Комисията от 13 октомври 2015 година за определяне на подробни правила за прилагането на Регламент (ЕО) № 1007/2009 на Европейския парламент и на Съвета относно търговията с тюленови продукти (*ОВ L 271, 16.10.2015 г., стр. 1—11*).

³⁰ http://ec.europa.eu/environment/biodiversity/animal_welfare/seals/seal_hunting.htm

Тюлени се ловуват във и извън ЕС поради различни причини. Те се използват за получаване на месо, мазнина, мас, органи и кожа с козина, както и за различни изделия, простиращи се от капсули омега-3 до облекло.

С тези Регламенти се определят хармонизирани правила за пускането на пазара в ЕС на тюленови продукти:

- Тюленови продукти могат да се пускат на пазара в ЕС само ако са получени от лов, традиционно извършван от инуитските и други коренни общности³¹. Ловът трябва:
 - да се извършва традиционно от общността;
 - да допринася за препитанието на общността, за да осигурява храна и приход, и да не се извършва основно от търговски съображения;
 - да обръща необходимото внимание на благосъстоянието на животните, като същевременно взема под внимание начина на живот на общността и целта за прехрана от лова.
- Когато се пуска на пазара, даден тюленов продукт трябва да има удостоверение, което потвърждава, че всички горепосочени условия са спазени.
- Органи, упълномощени от Европейската комисия, издават удостоверенията.
- Ако Комисията има доказателства, че продуктите произлизат от лов на тюлени, извършен основно с търговски цели, тя може да забрани или да ограничи тяхното пускане на пазара в ЕС.

Ролята на зоологическите градини за опазване на биологичното разнообразие

Директива [1999/22/ЕО](#)³² на Съвета от 29 март 1999 година относно държането на диви животни в зоологически градини (ОВ L 94, 9.4.1999 г., стр. 24—26)

Директивата насърчава опазването и съхраняването на дивите животински видове чрез засилване на ролята на зоологическите градини при съхраняването на биологичното разнообразие. Прилага се от 9 април 1999 г. Държавите от ЕС трябваше да я включат в националното си законодателство до 9 април 2002 г.

Тя съдържа правила относно лицензирането и инспекцията на зоологически градини с цел да се гарантира, че те спазват необходимите мерки за съхраняване и опазване.

Обхват

„Зоологическата градина“ се дефинира като постоянно съоръжение, в което се държат живи диви животни за показ на обществеността за 7 или повече дни в годината.

Магазините за домашни любимци и цирковете не са обхванати от директивата.

³¹ Инуит: местни членове на инуитските земи, а именно онези арктически и субарктически области, където в момента или традиционно инуитите имат туземски права и интереси, признати от инуитите като членове на техния народ. Терминът включва инуипат, юпик (Аляска), инуит, инувялут (Канада), калаалит (Гренландия) и юпик (Русия).

³² Въведена в Наредба № 1 от 9.05.2006 г. за условията и реда за лицензиране на зоологическите градини (Издадена от министъра на околната среда и водите, на основание чл. 62, ал. 1 от Закона за биологичното разнообразие, обн., ДВ, бр. 43 от 26.05.2006 г.) и в Наредба № 6 от 23.10.2003 г. за минималните изисквания и условия за отглеждане на животни в зоологически градини и центрове за отглеждане и размножаване на защитени видове животни (Издадена от Министерството на околната среда и водите, Обн. ДВ. бр.105 от 2 Декември 2003 г., изм. ДВ. бр.44 от 12 Юни 2009г.

Държавите от ЕС могат също така да освободят определени съоръжения от обхвата на директивата, ако те не излагат на показ на обществеността значителен брой животни или видове и ако това освобождаване не подронва целите на директивата.

Условия

Директивата изисква държавите от ЕС да предприемат мерки относно издаването на лицензи и извършването на редовни инспекции в зоологическите градини, за да се проверява дали условията за издаване са спазени.

За да получат работен лиценз зоологическите градини трябва:

- да участват в научни изследвания, чиито резултати са от полза за опазването на видовете, за обмен на информация относно съхранението на видовете и/или размножаване в плен (повторно заселване, повторно въвеждане на видове в дивата природа и т.н.);
- да подпомагат общественото образование и съзнанието по отношение на съхраняването на биологичното разнообразие, особено чрез предоставянето на информация за показваните видове и естествените им местообитания;
- да подслоняват своите животни при условия, които задоволяват биологичните и консервационни изисквания на отделните видове чрез:
 - предоставяне на специфично за вида обогатяване на загражденията; и
 - поддържане на висок стандарт на стопанисване на животните чрез развита програма от превантивни и лечебни ветеринарни грижи и хранене.
- да предотвратяват бягството на животни с оглед избягването на възможни екологични заплахи (например [инвазивни чужди видове](#)) за местните видове и предотвратяване нежелателното навлизане на външни вредители;
- да поддържат актуализирана документация за животните в зоологическата градина, варираща в зависимост от видовете.

Лицензиране и инспектиране

- Държавите от ЕС трябва да приемат правила за лицензирането и инспектирането на зоологически градини, за да осигурят спазването на мерките за съхраняване.
- Всички зоологически градини трябва да притежават лиценз.
- Всеки лиценз съдържа условия за прилагане на необходимите мерки за съхранение и опазване.
- Компетентните органи на държавите от ЕС трябва да извършат инспекция преди да издадат, откажат, удължат или изменят значително даден лиценз.
- В случай че дадена зоологическа градина не отговаря изцяло или отчасти на правните изисквания, компетентният орган трябва да забрани обществения достъп до зоологическата градина изцяло или до тази част от нея, която е засегната.
- В случай на частично или пълно затваряне на зоологическа градина, засегнатите животни трябва да се третират или прехвърлят в съответствие с условията, които държавата от ЕС сметне за подходящи и в съответствие с целите и разпоредбите на настоящата директива.

Добри практики

През 2015 г. [Европейската комисия](#) публикува [документ с добри практики за Директивата на ЕС относно зоологическите градини](#). Той има за цел да помогне на държавите от ЕС да повишат изпълнението на изискванията на директивата чрез обмен на опит и добри практики.

Препоръките на Европейският орган по безопасност на храните (ЕОБХ, EFSA)

Панелът „Здравеопазване и хуманно отношение към животните“ (АНАВ) е в структурата на Дирекция „Оценка на риска и научно сътрудничество“ към Европейският орган по безопасност на храните (EFSA), предоставя научни съвети относно здравеопазването и хуманното отношение към животните.

Ключова дейност на Панел „АНАВ“ е оценката на всички аспекти на здравето и хуманното отношение към животните, имащи връзка с производствените системи и практики в ЕС, както и взаимодействието между домашни и диви животни.

Етичните, социално-икономическите, културните и религиозните аспекти са извън обхвата на дейността на Панела „АНАВ“.

От 2003 г. насам Панела „АНАВ“ е участвал активно в изготвянето на независими научни съвети в рамките на ЕС и държавите членки (ДЧ) за тези, които вземат решения (т.е. управляващите риска) и потребителите по въпроси засягащи здравето и хуманното отношение към животните. Неразделна част от тази работа е разработването на технически ръководни документи и методологични насоки за постигане на целите на EFSA за прозрачност в оценката за здравето и хуманно отношение към животните.

За по-подробна информация в страницата на EFSA за техните научни становища относно хуманното отношение към животните:

<https://www.efsa.europa.eu/en/topics/topic/animalwelfare>

http://ec.europa.eu/food/animals/welfare/efsa_opinions_en

Заключение

Европейското законодателство в областта на защитата и хуманното отношение към животните е изцяло транспонирано и се прилага в Р. България няколко години преди присъединяването на страната към Европейския съюз. Предвид високата чувствителност на гражданското общество у нас по темата за защита на животните, при формиране на политиката си и издаване на нормативни актове институциите в България отчитат тези обществени нагласи и главната цел на инициативите на правителството следва да е практическото прилагане на принципите на член 13 от Договора за функционирането на Европейския съюз, като животните в България, по силата на българското законодателство, се третираат като същества чувстващи болка и страдание.

Изготвил:

д-р Мадлен Василева

главен експерт

Център за оценка на риска по хранителната верига

26.05.2017 г.